

De burger is wel goed, maar niet gek

Julien van Ostaaijen, oktober 2010

De reactie van gevestigde politieke partijen op bewegingen als de PVV is voorspelbaar: als we de kloof tussen burger en politiek maar dichten en de agenda van die nieuwe bewegingen (deels) overnemen, zal hun populariteit afnemen. Maar er is iets fundamenteels mis met de manier waarop gevestigde partijen de politiek dichterbij de burger brengt.

Al vanaf de jaren '70 is er een groeiende trend van meer invloed van de burger bij het bestuur. Zo maakt de overheid het steeds meer mogelijk dat de burger achteraf zijn mening over besluiten kan geven ('inspraak'), samen met de overheid beleid kan maken ('interactief beleid') en op eigen initiatief iets van of met de overheid gedaan kan krijgen ('actief burgerschap').

Aan deze ontwikkeling ligt het idee ten grondslag dat als burgers maar meer mogelijkheden worden geboden om aan politiek en beleid deel te nemen, de onvrede van de burger afneemt en daarmee ook het aantal stemmen op de PVV of andere 'protest'-partijen. Toch groeit zowel op lokaal als op landelijk niveau de populariteit van partijen en bewegingen die zich enigszins afkeren van 'de overheid' en 'de politiek'. Hoe kan dat als de burger toch steeds grotere invloed krijgt op het bestuur van zijn wijk, gemeente of land?

Het is opvallend dat bij burgerparticipatie in Nederland vooral aandacht is voor de inputzijde: zorgen dat er een mogelijkheid is voor de burger om mee te praten en mee te doen. Er is veel minder aandacht voor de outputzijde, namelijk wat er met die inbreng gebeurt. Een paar in het oog springende voorbeelden op nationaal niveau zijn het afschaffen van veel burgerinitiatieven uit de Nationale Conventie en de reactie van veel politici op het referendum over de Europese grondwet. Een 'nee' was duidelijk niet het door hen gewenste antwoord.

Op lokaal niveau is het belang dat politici aan burgerparticipatie menen te hechten waarschijnlijk nog groter. Uit onderzoek dat ik met collega's De Graaf en Hendriks naar lokale participatienota's heb gedaan, blijkt dat er daarin maar weinig aandacht is voor hoe er naar de burger wordt teruggekoppeld over wat er uiteindelijk met die participatie is gedaan. Het lijkt erop dat het in Nederland belangrijker wordt gevonden dat er voor de burger een mogelijkheid is zijn mening over het beleid te geven dan dat daar uiteindelijk ook echt iets mee gedaan wordt.

Veel burgers keren zich dan ook langzaam af van burgerparticipatie. Ze houden er niet van om zich in te zetten als ze niet serieus worden genomen. Politici en bestuurders moeten vooral eerst zelf maar eens laten zien dat ze wat kunnen voor ze de burgers om deelname vragen, zo klinkt het. De populariteit van bewegingen als die van Fortuyn en Wilders passen in die ontwikkeling. Niet alleen zeggen zij *wel* te weten wat 'de burger' wil, maar ook dat ze het zullen uitvoeren. En hoewel de nieuwe bewegingen hun beloften ook nog maar moeten waarmaken, krijgen ze van veel burgers het voordeel van de twijfel.

De traditionele partijen en politici rest (nog steeds) een periode van bezinning. Het naar de burger gaan met de belofte van invloed en die dan niet geven, werkt contraproductief. Je kunt dan beter vasthouden aan je eigen verhaal. Maar er is ook goed nieuws. Voor het weten wat burgers willen, zijn in het algemeen geen grote '100-dagen toers' nodig, zoals het kabinet Balkenende IV nog deed. Het goed analyseren van de verkiezingsuitslagen verduidelijkt ook

al veel. Daar is overigens ook nog wel een en ander aan te verbeteren. Zo zou ook het aantal blanco stemmers en niet stemmers beter zichtbaar gemaakt moeten worden. Ik pleit er voor blanco stemmen te vertalen in lege zetels in de gemeenteraden, de provincieraden en het parlement. Daarnaast zou je het aantal niet-stemmers op een bord boven de voorzittersstoel kunnen plaatsen. Dat klinkt basaal, maar drukt politici nog eens extra met de neus op de feiten dat zij allereerst zelf actie dienen te ondernemen om iets te doen aan de onvrede en het feit dat veel burgers zich niet door hen vertegenwoordigd voelen.

Julien van Ostaaijen is bestuurskundige aan de universiteit van Tilburg. Hij doet onder meer onderzoek naar praktijken van (goed) lokaal bestuur, burgerparticipatie en anti-establishment politiek. Hij is auteur van *Aversion and Accommodation. Political change and urban regime analysis in Dutch local government: Rotterdam 1998-2008*.